

Sõnastik praktilises õppetöös

Harjutuste näidised

Siinne metoodiline materjal pakub eesti keele õpetajale ideid, kuidas saab põhisõnavara sõnastikku praktilises õppetöös kasutada. Näidiseks on pakutud harjutusi, mis ühelt poolt arendavad õppijate keelepädevust (grammatika, rektsioon, sõnavara, kollokatsioonid, ühend- ja väljendverbid, hääldus) ning teiselt poolt nende leksikograafilist pädevust ehk sõnastiku kasutamise oskust.

Enne sõnastiku kasutamist on soovitatav õpilastele tutvustada kasutusjuhendit ja õpetust (kuidas ja mida otsida).

1. Sõnastikuga tutvumine	2
2. Grammatikaharjutused	2
3. Rektsiooni valik	3
4. Sõnavaraharjutused	4
5. Kollokatsioonid	4
6. Ühend- ja väljendverbid	5
7. Hääldusharjutused	5
8. Harjutused sõnastiku lisade põhjal	5

1. SÖNASTIKUGA TUTVUMINE

1. Vaata sõnastikust sõna *rõõmus* ja vasta järgmistele küsimustele:

- Mis on selle sõna sõnaliik?
- Mitu tähendust tal on?
- Kas sellest sõnast saab moodustada võrdlusastmeid?
- Mis on selle sõna vastandsõna?
- Millist kaassõna see sõna lauses nõuab?
- Milliste teiste sõnadega see sõna sageli koos esineb?

2. Vaata sõnastikust sõna *kurk* ja vasta järgmistele küsimustele:

- Mitut sõna sõnastik vastuseks pakub?
- Mille poolest erinevad nende sõnade käändevormid?
- Leia lehelt teiste köögiviljade pildid.
- Leia lehelt viipekeele sõnastiku link ja uuri, kuidas on see sõna seal esitatud.

3. Leia sõnastikust kõik *eba*-algusega sõnad. (Otsi: eba*)

4. Leia sõnastikus kõik *kene*-lõpuga sõnad. (Otsi: *kene)

5. Mis on järgmiste sõnavormide algvorm: *lambad, õed, pojad, kurvad, lähen ..* Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust. (Vastuse saamiseks kirjuta sõna otsinguaknasse.)

6. Määra järgmiste sõnade sõnaliigid: *ühiskond, karvane, laulma, kiiresti, ning ..* Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

2. GRAMMATIKAHARJUTUSED

2.1. Käändsõnad

1. Moodusta puuduv käändevorm (näiteks ainsuse osastav). Näidis: *leib, leiva, ...* → *leib, leiva, leiba*. Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

2. Moodusta nimisõnadest *kool, jõgi, apteek* järgmised käändevormid:

mitmuse nimetav	
mitmuse osastav	
lühike sisseütlev	

Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

3. Moodusta omadussõnade võrdlusastmed. Näidis: *ilus* → *ilusam, kõige ilusam*. Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

2.2. Tegusõnad

1. Moodusta puuduv sõnavorm (näiteks *da*-tegevusnimi).

Näidis: *armastama*, ..., *armastan* → *armastama*, *armastada*, *armastan*.

Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

2. Moodusta tegusõnade *minema*, *käima*, *tulema* .. *ma*-tegevusnimi, *da*-tegevusnimi ja kindla kõneviisi oleviku 3. pöörde vorm. Näidis: *minema*, *minna*, *läheb*. Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

3. Pööra tegusõna *lugema* kindla kõneviisi täisminevikus / tingiva kõneviisi olevikus / käskiva kõneviisi olevikus jmt. Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust. (Vastuse saamiseks vajuta rohelisele plussmärgile.)

ma	me .....
sa	te .....
ta	nad .....

4. Pööra tegusõna *olema* kindla kõneviisi olevikus. Kontrolli õigeid vorme sõnastikust. (Vastuse saamiseks vajuta rohelisele plussmärgile.)

Ma	tubli.	Me	tublid.
Sa	tubli.	Te	tublid.
Ta	tubli.	Nad	tublid.

2.3. Muutumatud sõnad

1. Moodusta määrsõnade võrdlusastmed. Näidis: *kiiresti* → *kiiremini*, *kõige kiiremini*. Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

3. REKTSIOONI VALIK

1. Pane sulgudes olev sõna õigesse vormi. Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

- Vanemad armastavad oma ... (lapsed).
- Sõber kinkis ... (mina) lilli.
- Matka toimumine sõltub ... (ilm).

2. Vali õige tegusõna vorm. Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

- Talle meeldib ... (tantsima).
- Sa peaksid talt vabandust ... (paluma).
- Käin hommikuti ... (ujuma).
- Klient keeldus ... (maksma).

3. Vali õige kaassõna. Kontrolli õigeid vastuseid sõnastikust.

- Tal pole teiste ... kaastunnet.
- Vanemad olid poja ... uhked.
- Tüdruk pääses röövlite ...

4. SÕNAVARAHARJUTUSED

1. Loe seletusi ja arva ära, mis sõnu need kirjeldavad (vt [Mängime](#)).
2. Paku järgmistele sõnadele sünonüüme. Kontrolli võimalikke vastuseid sõnastikust.

kalmistu	surnuaed
südaöö	
kohutav	
ruttama	
tavaliselt	

3. Paku järgmistele sõnadele antonüüme. Kontrolli võimalikke vastuseid sõnastikust.

aeglaselt	kiiresti
arg	
emakeel	
sarnanema	
hilja	

4. Mille poolest erinevad järgmised sõnad? Kontrolli vastuseid sõnastiku seletuste põhjal.

- maks ja makse
- õieti ja õigesti
- ehitis ja ehitus

5. KOLLOKATSIOONID

1. Paku omadussõnu, mida järgmiste nimisõnadega sageli koos kasutatakse. Kontrolli võimalikke vastuseid sõnastikust.

üllatus	hea, meeldiv .. üllatus
haigus	
juuksed	
ilm	

2. Paku tegusõnu, mida järgmiste nimisõnadega sageli koos kasutatakse. Kontrolli võimalikke vastuseid sõnastikust.

abi	abi paluma, saada ..
ettepanek	
kuulsus	
päike	
lennuk	

3. Paku nimisõnu, millega järgmisi nimisõnu sageli koos kasutatakse. Kontrolli võimalikke vastuseid sõnastikust.

areng	majanduse, tehnika areng ..
kisa	
meeskond	
peategelane	

6. ÜHEND- JA VÄLJENDVERBID

1. Moodusta kahest sõnast koosnevaid tegusõnu, mille üks osa on esitatud tabeli esimeses tulbas. Kontrolli võimalikke vastuseid vastava sõna **ühendite** alt.

silm	silmas pidama, silma paistma ..
meel	
nõu	
jääma	
kirjutama	
laiali	
katki	
ära	

7. HÄÄLDUSHARJUTUSED

1. Häälda järgmiste nimisõnade nimetava, omastava ja osastava käände vormi ja kontrolli hääldust sõnastikust. (Hääldust saab kuulata, kui vajutada rohelisele noodile vormide juures.)

- kool, kooli, kooli
- kapp, kappi, kappi
- siil, siili, siili
- aasta, aasta, aastat

2. Kuula järgmiste sõnade vormide hääldust ja korda järele. (Helifaile laseb kuulata õpetaja.)

- hüppama, hüpata, hüppan
- peen, peene, peent
- vatt, vati, vatti

8. HARJUTUSED SÕNASTIKU LISADE PÕHJAL

1. Lisa „Maad ja rahvad“. Moodusta rahvuste ja keelte nimetused.

Näidis: Eesti → eestlane → eesti.

Armeenia	..	
Kreeka		
Island		
Läti		
Türgi		

2. Lisa „Õppelehed“. Vaata näidist ja kirjuta kiri sõbrale / kiri kolleegile / CV / avaldus.

3. Lisa „Pildilehed“. Nimeta loomi/linde/putukaid .. , mida eesti keeles tead ja kontrolli võimalikke vastuseid sõnastikust.